MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro: LXXXIII.

Dnia 15. Pazdziernika

KONTYNUACYA
O dobrym porządku Towarzystwa;

o Ochędostwie mieszkania y ubioru

WIdzieliśmy w Monitorach poprzedzaiących że zdrowie mocne Obywatelow kraiowych, zawisło od dobrego powietrza, dobrey wody, y

dobrego pokarmu, zostaie nam mowić na zakończenie tey materyi o czystości czyli ochędostwie obywatelow, nie tylko względem pomieszkania ale też y ubioru. Że powietrze dobre, woda dobra, y zdrowy pokarm pomaga wiele do zdrowia, to nie iest rzecz wątpliwa, ponieważ tchniemy tym, piiemy, iemy, y to wszystko do ciała naszego wchodzi. Ale żeby ochędostwo Domow y ubioru, miało tyle pomagać zdrowiu obywatelow, iest to rzecz, ktorą niekożdy zaraz zrozumie. Potrzeba zatym dać tego Fizyczne przyczyny.

Przez ochędostwo nie rożumiem tu ozdoby ani kosztowności Domow, y ubioru, bo można zachować się czysto y w chałupie. Ochędostwo z tey przyczyny zdrowiu obywatelow pomocne, bo utrzymuie czyste powietrze, to iest to powietrze, ktore iest koło nas, nie będzie tak napełnione

party-

partykułami zepſutemi, wychodzącemi uſtawicznie z rzeczy nieczyſtych, á nawet y z naſzego ciała. Zobaczmy tylko kiedy ſię wyleie troche wody na kamień, iako w krotkim czaſie uſycha. Partykuły więc wodne wychodzą na powietrze, ktore zawſze z ſobą unoſzą nayſubtelnieyſze cząſtki ziemſkie, ſłone, ſiarczyſte &c. Te partykuły zgniłe kiedy ſą na powietrzu tym, ktorym my thniemy, ſą bardzo ſzkodliwe zdrowiu, a oſobliwie gdy w takim mieyſcu mieſzkamy, w ktorym powietrze ieſt napełnione partykułami wychodzącemi przez exhalacyą uſtawicznie z rzeczy nieczyſtych. Wſzyſtkie ſmrody zawieraiące ſię w Domach, zarażaią powietrze nieiakim ſpoſobem, á im kto ochędożniey Dom trzyma, tym powietrze będzie czyścieyſze dla iego mieſzkańcow. Gdyby to zachowano po wſzyſtkich Domach iakiego miaſta,

powietrze też ſtawałoby ſię czyściey-ſzym y zdrowſzym dla wſzyſtkich tego Miaſta obywatelow w ogolności.

Bez wątpienia pomieſzkanie w Warſzawie ieſt zdrowſze teraz, niżeli przed lat dwudzieſtą, kiedy nie była brukowana iak dziſiay, á zatym pełna była prochu y ſmrodu w lecie, a błota w źimie, ktorych ieſt daleko mniey w tym czaſie, y dla tego powietrze ieſt zdrowſze, można mieć nadzieie że Policya zrobi z czaſem w Warſzawie ieſzcze czyścieyſze powietrze.

Cośmy powiedzieli o ochędoſtwie Domow, należy mowić toż ſamo o właſnym naſzym ciele, ktore ieſt pomieſzkaniem ruchomym naſzey Duſzy. Ten mały domek ieſt tak pełny plugaſtwa, ſmrodu y nieczyſtości, że przyrodzenie ſamo ie wymiata bez przeſtanku, a tak mądrze y

ſztucz-

ſztucznie, że Filozofowie Lekarſcy ſą ieſzcze bardzo niedołężni do poięcia zamiaru wielkiego Stworcy, ktory dał y zamknął iſtność poznawaiącą y czczącą ſwego Stworcę w tak małym Domku, pełnym nieczyſtości, y podległym tak wielu chorobom.

Jako zaś wielki Stworca wſzyſtko naylepiey czyni, zoſtawmy to, á raczey ſłuchaymy Praw Jego, ktore nam nakazuią, ażebyśmy zachowywali zdrowie, aż do zamierzonego przez niego kreſu. Że tedy Ciało naſze czyści ſię uſtawicznie ſamo, á oſobliwie przez wyparowania wyziewy, albo tranſpiracyą nieznaczną, przez ktorą partykuły nieużyteczne y nieſłużące zdrowiu wychodzą nieznacznie, y tyle razy nikną za mocnym ſpoceniem ſię, potrzebna rzecz ieſt bardzo, nie dawać przyczyny, aby to wyparowanie miało przeſzkodę, czyli to przez o-

chło-

chłodzenie nagłe, czyli też przez nieochędoſtwo naſzego Ciała, ktorym zamykaią ſię pory ciała naſzego, y zabraniaią nie tylko tranſpiracyą nieznaczną, ale też ſprawuią powietrze, koło nas znayduiące ſię, nieczyſte, tak dalece, że partykuły nie czyſte y zepſute, ktore co dopiero wyidą z naſzego ciała iako nieużyteczne, wchodzą nazad przez oddech czyli tchnienie, kiedy ieſteśmy w mieyſcu małym zamkniętym, á prez to partykuły zepſute wzmagaią ſię bardziey, y tym ſą więcey ſzkodliwſze, im ſą ſubtelnieysze.

Widziemy więc potrzebę, y pożytek ochędoſtwa Domow naſzych y ciała, ztąd także poznać można: dla czego zaraźliwe choroby y łożne, zawſze więcey napadaią Poſpolſtwo, ktore ſię czyſto nie trzyma, y te nieochędożne Miaſta, w ktorych ieſt

tyle

tyle ſmrodow. Wſzyſtkie bowiem choroby zarazliwe y powietrze morowe pomnażaią ſię przez powietrze, na tym zawiſły, że partykuły zgniłe lataiące po powietru, wchodzą w ciało naſze przez tchnienie. Każdy więc człowiek, ktory tchnie tym powietrzem będąc przy chorym iuż zarażonym, zarazi ſię także mniey albo więcey według przygotowania ſwego ciała, to ieſt, według wymiaru partykuł iego ciała do zgniłości ſkłonnych.

Prawdziwe ſpoſoby ochędoſtwa Domow naſzych y ciała ſą te: co do pomieſzkania, aby wyrzucać zaraz wſzyſtkie nieczyſte rzeczy, iak ſkoro będą zebrane y nie pozwalać ażeby, w domu znaydowały ſię, bo gdy wyrzucą ſię na dwor, wiatr rozwieie te partykuły zepſute, á zatym przeſtaną bydź ſzkodliwemi: ażeby nie czynić żadney potrzeby życiu ludzkiemu

ſłużą-

ſłużącey, gdzie ſą kiſzenia y ſolucye przez mocne kwasy w izbach zamknętych, ale zawſze w tych mieyscach gdzie powietrze wolno y dobrze przechodzi, albo lepiey na dworze za pomieſzkaniem. Co zaś do zachowania ochędoſtwa ciała naſzego, nayznacznieysze rzeczy ſą, kąpiele chłodne w Lecie, á wolne w Zimie, y uſtawiczna odmiana Bielizny.